

URTX

A PORTACIÓ HISTÒRICA RELATIVA A DOS EDIFICIS EMBLEMÀTICS DE LA CIUTAT DE TÀRREGA

Anna Graus Mateu

APORTACIÓ HISTÒRICA RELATIVA

A DOS EDIFICIS EMBLEMÀTICS

DE LA CIUTAT DE TÀRREGA

Anna Graus Mateu
Interiorista

En principi, he de reconèixer que l'interès de presentar aquest treball em ve donat per la fascinació que ja des de petita he tingut envers una de les cases que tot seguit comentaré.

El fet és natural si es té en compte que una d'aquestes cases, concretament la núm. 17 del carrer del Carme, és dels meus avis materns i que quan nasqué el meu avi (1925) ja hi tenien -com avui- el seu comerç. La botiga llavors era a lloguer i adquiriren la casa a l'any 1954.

Les explicacions sobre la història de la botiga sempre m'havien interessat, però ara que he anat esbrinant i coordinant les explicacions familiars he pogut reflexionar i aportar les dades que tot seguit exposaré.

En el present treball no tan sols aportaré les tesis que he anat recollint, sinó que també discreparé, puntualitzant-ho, d'alguna opinió.

Prèviament, he de fer un petit aclariment, perquè la narració del treball sigui més entenedora. I és que, com que he de referir-me a dos edificis d'una època similar, que a més es troben situats l'un davant de l'altre i que durant molts anys foren propietat de la mateixa família, per evitar confusions quan em referiré al Palau dels Marquesos de la Floresta, situat actualment al carrer del Carme núm. 34, ho faré utilitzant l'observació PMF, i pel que fa a l'altra casa del davant, avui coneguda com a Casa Sobies, al núm. 17 del mateix carrer, la citaré com a CM (de Cristalleria Mateu).

Aquest aclariment no el faig per cap malentès orgull familiar, sinó perquè el nom de Casa Sobies que ara utilitzen els historiadors locals no correspon a la realitat, ja que la veritable Casa Sobies era la del costat, avui desapareguda i substituïda per un edifici més modern, però com que fou durant molts anys dels mateixos propietaris (els Sobies), d'aquí pot ve-

nir la confusió que en aquest treball ja aniré explicant.

Per reforçar la part documental del treball, he utilitzat una sèrie de fotografies de diferents èpoques de les dues cases, que ajudaran a entendre millor, si més no, les explicacions.

En el cas de les anàlisi plàstica de les façanes, a part d'utilitzar l'ajuda de les fotografies, he adjuntat al text una sèrie de croquis en els quals estan especificats i assenyalats els diferents elements arquitectònics que són esmentats en l'anàlisi.

Història d'un carrer

El carrer del Carme de la nostra ciutat, el qual es conegut popularment també com el carrer Cervera, fou durant els segles XIII i XIV una de les vies més importants de Tàrraga i el lloc on es localitzaven les residències de les principals famílies de la ciutat. En aquells temps, aquest carrer era conegut com a carrer d'en Falcó.

El carrer d'en Falcó es trobava tancat per un dels portals de la muralla que envoltava la població; precisament una de les torres circulars de la mateixa muralla quedava dins dels terrenys que després foren propietat de la família Càrcer - Sobies.

Com a nota interessant, he de dir que aquesta torre -reduïda fins a l'altura del primer pis- es pot contemplar avui dins les oficines de la sucursal del Banc Popular Espanyol i d'una cafeteria del costat, i cal destacar el fet que no hi ha cap placa que doni constància que aquestes pedres no són producte d'una recent remodelació i decoració dels dos locals, sinó que són una viva constància de la realitat històrica de la nostra ciutat.

El nom de carrer d'en Falcó ve donat per un dels senyors més poderosos que residia en aquest carrer en el segle XIII, ja que llavors el carrer prenia, normalment, el nom de la persona més significativa que hi residia.

Anys més tard, aquest carrer fou conegut com a carrer Cervera, ja que per aquí passava el camí per anar cap a la capital de la Segarra.

En la guerra contra Felip V, i donat que Tàrraga es trobava en un bàndol i Cervera en l'altre, el carrer es començà a anomenar carrer del Carme.

El motiu del canvi de nom és ben senzill: els targarins van adonar-se que havien de passar pel carrer Cervera per assistir a les celebracions que es feien al Monestir del Carme, i és per això que avui dia aquest carrer es coneix amb el nom de carrer del Carme.

És, doncs, en aquest carrer on es troben les edificacions més importants del segle XIII - XIV, les quals en els següents capítols comentaré:

L'edifici conegut avui dia com a Casa Sobies (CM), i que en principi fou, amb tota probabilitat, l'Hospital dels Ardèvol.

L'edifici del Palau dels Marquesos de la Floresta (PMF), amb la seva capella al costat. Avui aquest edifici és la seu de la Mútua Tàrraga (mútua intercomarcal).

Les porxades de cal Sobies, daten del segle XIV. Aquestes eren un element molt característic de l'històric carrer d'en Falcó. Malauradament, durant la postguerra diversos trams de les porxades van desaparèixer (concretament quatre i mitja, que corresponien a la vivenda particular dels Sobies).

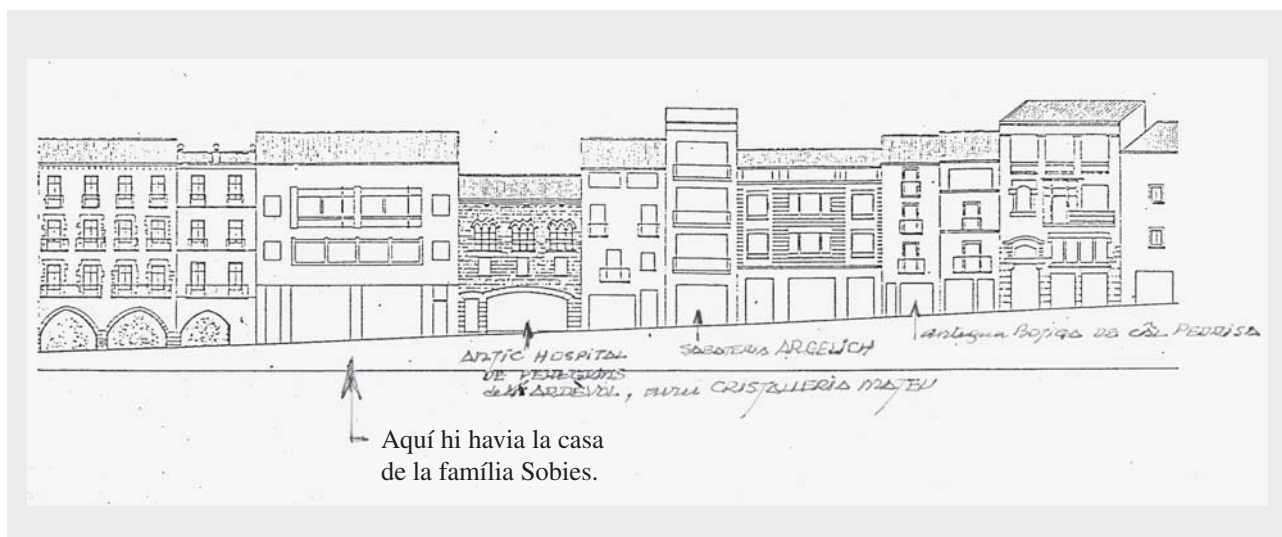
La família Ardevol

Encara que el meu estudi va més encaminat a la casa CM he de començar per l'edifici noble dels Ardèvol, d'una mica més d'antiguitat.

Aquesta noble edificació i la seva conjunta capella -avui desapareguda- és el que es coneix com a Palau dels Marquesos de la Floresta i el qual, a efectes d'aquest treball, serà citat com PMF i documentat posteriorment en el segon apartat.

Carrer d'en Falcó, avui conegut amb el nom de carrer del Carme, i emmarcament del que foren propietats de la família Sobies.

Alcat del carrer del Carme.

Ardèvol

D'atzar una fonsa guella, cantons or.

Després d'haver analitzat tota la informació històrica que he anat recollint envers la casa CM, és lògic assegurar que els historiadors i/o escriptors que s'han interessat per l'estil arquitectònic de la casa, i que gràcies a les seves publicacions he pogut consultar, coincideixen a afirmar que entre els segles XIII i XIV a l'antic carrer d'en Falcó residia una de les famílies més importants de la ciutat: la família Ardèvol.

Aquesta família fundà la casa que actualment coneixem com PMF, la qual durant els segles XIII - XIV fou la seva residència. Al costat mateix de la casa noble la família s'hi va fer construir una capella, que era coneguda per tots els targarins amb el nom de Corpus Christi.

Aquesta família era originària de la Segarra, però a finals del segle XII o principis del segle XIII van instal·lar-se a Tàrraga. Era una nissaga molt poderosa, i per les notícies històriques que sobre ells hi ha foren uns grans impulsors de la nostra ciutat.

Així, doncs, trobem que en *La historia de la Medicina en Lérida*, de l'historiador Lladonosa, aquest fa referència a: "...una casa de la calle Falcó (hoy del Carmen)...". I a la nota 78, al peu de la pàgina 171, manifesta que: "...el ciudadano Ardèvol residia en la casa de su linaje, que no era otra que aquel bello caserón románico, con ventanales como los del Palació de la Pachería de Lérida, llamado en el siglo XVII "Palau dels Marquesos de la Floresta".

Al ser aquest edifici més gran i al tenir al seu costat l'església -que es comunicava amb l'interior del Palau per una porta de pedra molt treballada-, això fa lògicament suposar que aquesta era la residència de la família Ardèvol (i a més dins l'església hi tenien el seu Panteó).

L'hospital de pelegrins fou fundat per Miquel Ardèvol, ja que segons anotacions històriques consta que, el 9 de març de 1324, el senyor Miquel Ardèvol va fer donació a l'hospital, una vinya i un cens del donant sobre onze cases del mateix carrer i afegeix el següent: "... hospital que vaig fer construir en la dita vila, en les cases que foren d'en Falcó, al carrer també nomenat Falcó ...".

Ubicació de l'Hospital dels Ardevol

Hi ha una curiosa nota que he trobat al llibre del Sr. Ramon Novell, en la qual es diu que el senyor Ardèvol va precisar el sou de l'"spitaler" i les obligacions d'aquest envers els malalts, i va establir, a més, que "... cada nit ha de cremar un llum a la porta de l'hospital, com a senyal d'acolliment ...".

És lògic, doncs, pensar que per més caritatiu que fos el senyor Ardèvol, i pel que he pogut saber -és comprovat que ho era-, no volgués barrejar pelegrins i malalts dins de la seva casa noble, i en cap lloc no he trobat -ni en consultes verbals- que la família Ardèvol residís a la casa que en aquest treball identifico com a CM; per tant, es pot suposar que l'hospital havia d'estar situat en un altre edifici del carrer i no en la casa on vivien els Ardèvol.

El fet que l'arquitectura de la façana de la casa CM sembli clarament posterior a la del Palau fa pensar que el senyor Ardèvol va fer primer la seva residència que no l'hospital.

Mostra d'això és el fet que en el Palau tot l'estil és romànic -portalada- i finestrals de la planta noble i en l'altre edifici (que es troba situat davant per davant del Palau) la portalada fou iniciada com a romànica, però els finestrals i la planta noble (i única en aquell temps) són gòtics.

Això demostra que la casa CM es va construir en un moment en el qual els estils arquitectònics estaven canviant, o sigui, la transició del romànic al gòtic.

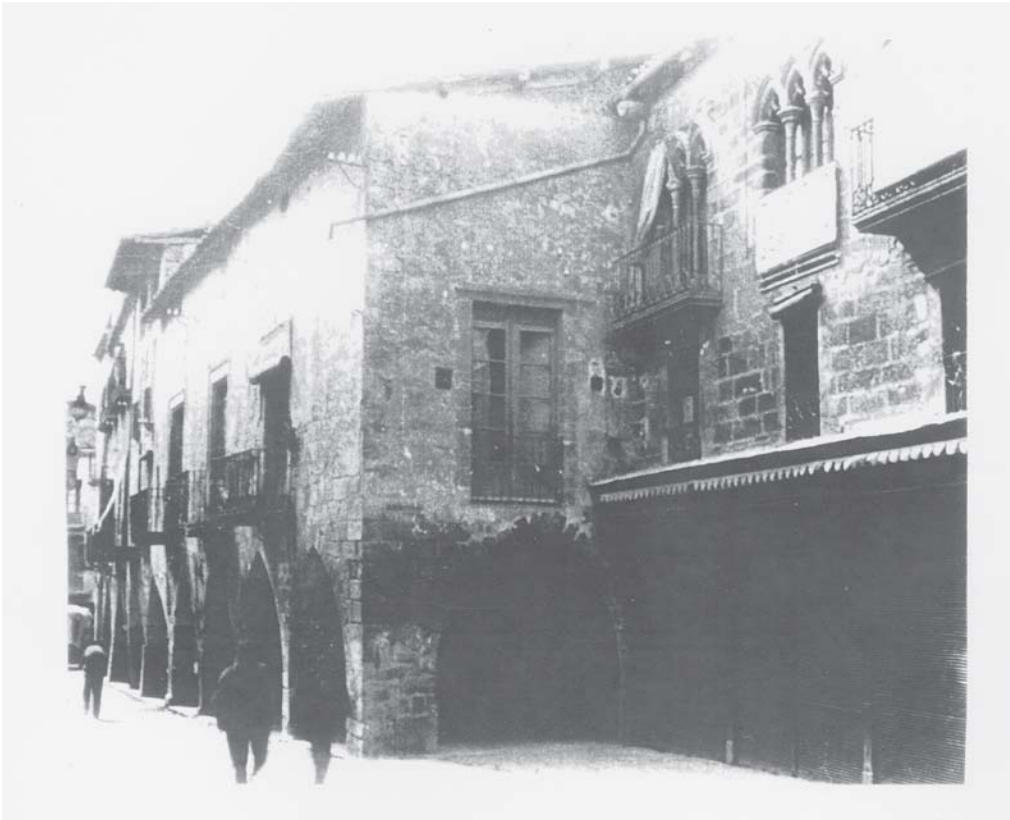
Així, doncs, considerant tot el descrit, crec que es pot donar per bo el fet que l'hospital dels Ardèvol era ubicat a la casa núm. 17 de l'actual carrer del Carme, o sigui la referenciada com CM.

L'hospital dels Ardèvol amb el pas del temps es va fusionar amb l'hospital que estava al càrrec dels antonians, a l'actual plaça de Sant Antoni, que llavors era anomenada de Sant Mateu.

Aquest altre hospital es trobava ubicat al costat d'una casa que també era dels Ardèvol, i com a tal porta esculpit el seu escut nobiliari, donant-se la curiosa circumstància que el campanar de "cadireta", en lloc d'estar muntat sobre la paret de l'església d'aquest hospital, fou construït sobre la paret de la façana de la casa dels Ardèvol.

Avui dia aquest hospital és conegut com a Residència Geriàtrica St. Antoni, encara que el seu nom oficial és el d'Hospital de Pobres de Nostre Senyor Jesucrist.

Segons la informació recollida fins ara, es pot afirmar que la història de la casa CM del carrer del Carme núm. 17, que com ja he dit fou fundada per la família Ardèvol i data dels segles XIII - XIV, comença a partir de la fundació de l'hospital dels Ardèvol.

**Aspecte que oferien
les porxades de cal
Sobies i la residència
del llinatge Sobies, a
principis del segle XX.**

Aquests porxos daten del s.XIV. En primer terme i a la dreta la casa de l'antic hospital dels Ardèvol.

(Fotografia: Pujol Casademont Arxiu Fotogràfic de l'Institut d'Estudis Ilerdencs).

Aspecte actual.

La Família Sobies-Càrcer (XVIII-XIX)

Al llarg del temps, ja sigui per enllaços matrimonials o herències familiars, les dues cases en qüestió passaren a ser propietat de la família Sobies – Càrcer (s. XVIII - XIX).

Cal suposar que de l'edifici de l'hospital (CM) els Sobies tan sols en pogueren aprofitar la façana, ja que tot l'interior havia d'estar enderrocat, perquè l'historiador Ramon Novell i

Andreu en el seu llibre "*El Palacio de los Marqueses de la Floresta de Tàrraga*, (editat amb motiu de la remodelació d'aquest edifici, l'any 1955, a càrrec de la Mútua de Seguros Tàrraga) explica que, en alguna de les lluites mantingudes entre els felipistes i els partidaris de l'arxiduc d'Àustria, aquests darrers "*hicieron doscientas viudas*" (baixes) als felipistes, i com a represàlia els partidaris de Felip V " ... *prendieron fuego a la casa Sobies, y hasta nuestros días ha llegado la fantasía de querer*

Tàrraga. Vista del carrer del Carme amb el Palau dels Marquesos de la Floresta en primer terme, a la part esquerra, i a la part dreta veiem els porxos de cal Sobies, any 1925. (Arxiu Mas).

que se apreciaran señales de chamuscado en las piedras de la citada casa (...) En todo caso esto sólo pudo ocurrir entre 1.708 - 1.714 ".

Segons aquest historiador, l'incendi de la casa Sobies (CM) era una mena de llegenda que escamparen els ciutadans de Tàrraga.

De totes maneres, i personalment, crec que no fou pas una "fantasia", i que en realitat l'incendi fou verídic, ja que observant amb atenció la façana es pot apreciar i comprovar que alguns dels capitells de les finestres de la segona planta estan coberts per una pàtina de color negrós i tenen un escarbotat a la pedra que altres no tenen, producte de la calcinació del foc.

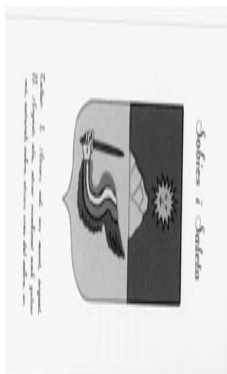
El que no he pogut esbrinar del cert és si abans de ser cremada era ja propietat de la família Sobies, tot i que la família Mateu (actual propietària de la casa) ha seguit el procés d'aquesta finca fins a l'any que ha sigut possible comprovar-ho en el Registre de la Propietat de Cervera (finca núm. 823, f. 182, t. 783, llibre 39 de Tàrraga, data del 21-10-1820).

La família Sobies - Càrrec era propietària de quasi tota una illa de cases, formada pels carrers coneguts actualment del Carme, Avinguda de Catalunya i Santa Anna, i dins d'aquest extens perímetre hi tenien una sèrie d'edificacions i un jardí -el qual, com a nota anecdòtica, fou un "polèmic" hort i a conseqüència de les seves infectades aigües, es produïren malalties i enfrontaments entre els ciutadans.

El que he pogut comprovar és que l'any 1746, i probablement abans, els Sobies ja tenien construïda la seva casa pairal al carrer del Carme.

Aquesta casa pairal, avui desapareguda, ja que va ser enderrocada a causa del seu mal estat de conservació a l'any 1954, i ara es troba substituïda per un edifici més modern, era situada al costat de la casa hospital (CM).

A partir d'aquí, hi ha evidències amb les quals es pot demostrar que la casa Sobies no era la casa que avui queda en peu (CM) sinó la desapareguda.

La façana de la casa noble dels Sobies no era arquitectònicament interessant, tot i que, segons el meu avi, el qual la va conèixer a fons, l'interior de l'edifici tenia una concepció de gran casa senyorial.

Per fer-nos una millor idea del que fou l'interior de la casa, i com a nota de curiositat, cal destacar que hi havia una sumptuosa escalinata, una gran sala coneguda amb el nom de Sala Pompeana, una gran cuina, un menjador amb un foc a terra molt treballat i una Sala de Bany amb una banyera de marbre d'un sol bloc.

La casa citada, com a CM és també coneguda actualment com a Casa Sobies, ja que aquesta fou propietat de la família Sobies, però cal destacar que aquesta no era la casa noble de la família.

Aquests dos edificis (la casa dels Sobies i la casa coneguda com a CM) estaven comunicats entre si per l'escala senyorial dels Sobies, on justament, en un dels replans, hi havia una obertura que comunicava aquesta amb l'escala de la casa del costat (CM).

Per accedir als dos pisos de la casa coneguda com a CM s'havia de passar per l'escala de la casa dels Sobies, situada al costat.

Actualment en aquesta casa (CM) encara es pot diferenciar el tram d'escales que comunicaven amb la casa dels senyors del tram d'escales que els meus avis materns varen afegir -un cop comprada la casa- per poder accedir

directament al carrer, ja que l'obertura que comunicava les dues cases, al llarg del temps, es va haver tapar, al ésser les dues cases de diferents propietaris.

Per demostrar això només cal fixar-se en els esglaons, ja que els que formen part del tram d'escala més antic es troben molt més gastats en la zona de la petjada.

Els Sobies i la seva implicació en les reformes de l'hospital (CM)

Tant l'exterior com l'interior de la casa del carrer del Carme núm. 17 (CM), actualment no tenen res a veure amb el que originàriament foren, ja que sota la propietat de la família Sobies (s. XVIII - XIX) aquesta casa va patir modificacions arquitectòniques molt importants, algunes de les quals al cap dels anys foren descobertes pels actuals propietaris, la família Mateu.

Per tal d'explicar aquests canvis arquitectònics, afegeixo al text un croquis de la façana actual i un altre de la possible façana original.

La reedificació de l'interior de la casa fou feta amb uns materials de molt baixa qualitat, fet molt peculiar i, segons m'han comentat, molt propi de les obres realitzades per la família Càrcer-Sobies. Aquesta reedificació de l'interior no té res a veure amb la part "original" de la façana.

Pel que fa a la distribució del que és avui el primer pis, en bona part va ser feta en funció de les necessitats dels Sobies.

Càrcer

Partit. I. Anoble; castell argentí. II. Argents; cadena aturo. Barba or, amb vuit estrelles aturo—tres al cap, dues als costats i una a la punta—.

Tàrrega. Porxos del carrer del Carme als anys trenta del segle XX. L'especulació als anys cinquanta va provocar l'enderrocament dels cinc porxos de la part posterior de la imatge.

Obres a l'antic hospital dels Ardèvol.

Any 1958.
(Fotografies:
Magí Mateu).

En aquesta reedificació, els Sobies hi van fer aparèixer dues plantes, quan originàriament només n'hi havia una. Això va ser possible en abaixar el sostre de l'entrada i alçar el nivell de la planta noble (llavors única), fins a situar-lo al nivell de l'ampit dels finestrals.

Aquesta reedificació de la casa CM la degueren fer al mateix temps que els Sobies es construïen la seva casa pairal al costat, ja que aquesta formava uns porxos, coneguts com a porxos de Cal Sobies, que ampliaven la seva superfície envers el centre del carrer.

En fotografies antigues es pot apreciar que les porxades de Cal Sobies arribaven fins a superposar-se a la façana de la casa aquí citada com a CM en uns 30 cms .

Aquestes porxades foren construïdes al segle XIV i varen ser parcialment derruïdes el 1945.

La casa pairal de la família Sobies fou edificada superposant-la a la paret que obria aquestes porxades, formant així, un angle recte amb la casa CM i ocupant-la en tot el seu gruix, com ja he dit i es va poder descobrir quan fou derruïda l'any 1945 i es va deixar veure un tros (d'uns 30 cm) de la cornisa de pedra que recorria tota la façana a tall d'ampit (com també hi és present al Palau dels Marquesos de la Floresta).

Aquest tros de cornisa avui dia encara es pot apreciar a la façana de la casa CM tot i que es troba tapada parcialment pels fils telefònics.

Quan els Sobies va reformar part de la façana de la casa CM, van enderrocar (de mala manera) la cornisa de pedra, ja citada anteriorment, i col·locaren unes llindes de pedra que els hi permetreran l'obertura de tres finestres (que avui dia corresponen la primer pis), les quals foren obertes "estripant" el mur de la façana.

La finalitat d'aquestes tres finestres era la de donar llum a la nova planta, de molt baix sostre porgada al reduir l'altura de l'entrada i alçar el nivell de l'antiga planta noble.

En aquesta modificació de la façana, els Sobies no es van preocupar d'emmarcar amb pedra els laterals de les finestres, els quals sols foren coberts amb ciment.

Actualment es pot apreciar que aquest laterals es troben folrats de pedra i que l'ampit d'aquestes està fet amb lloses de pedra que els donen el mateix relleu que tenia el tram de cornisa ja esmentat.

Aquest respectuos canvi es deu a les reformes que posteriorment la família Mateu va dur a terme.

En convertir el que era l'ampit de la planta noble (llavors única) en el segon pis actual, els Sobies van convertir dos dels grups de finestres gòtiques d'aquesta planta en balcons (els de les vores), ja que si s'observa la façana

actual de la casa CM es pot apreciar que els balcons són del tot "postissos", o sigui, es troben afegits.

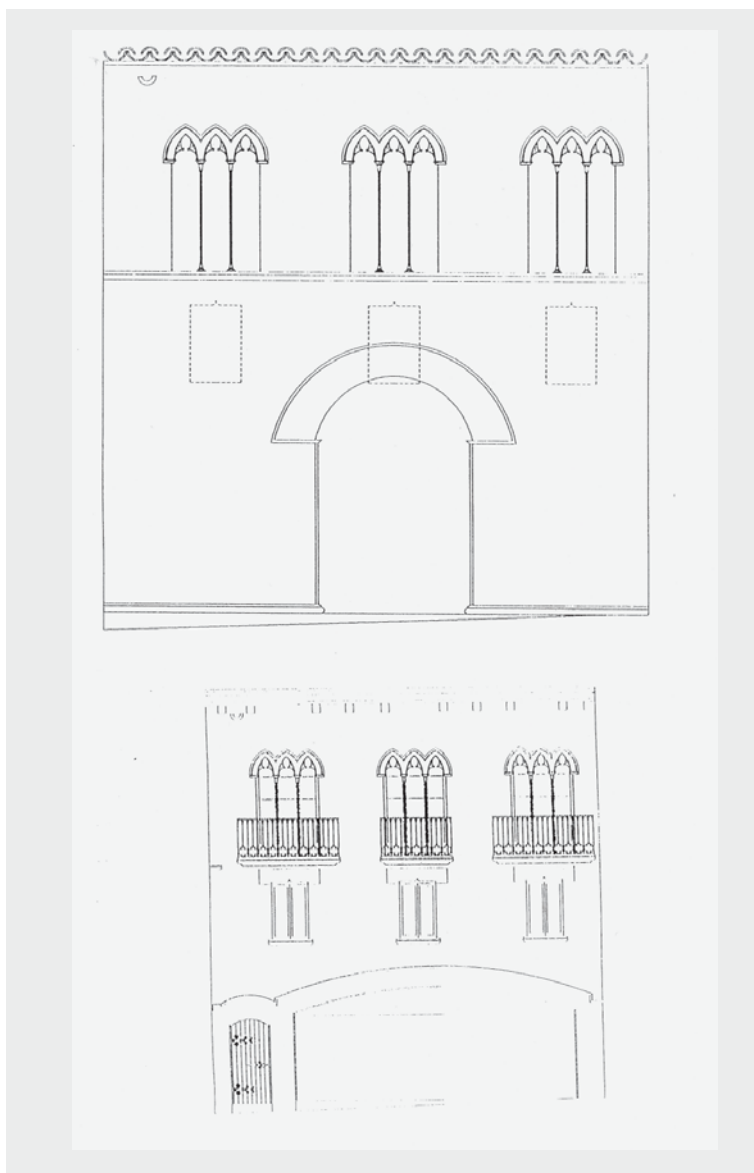
Això és de molt fàcil comprovació, perquè en lloc de col·locar les llosanes dels balcons sota les columnes dels arcs gòtics, que seria el més lògic, aquestes tenen un encaix per adaptar-se al fust de les columnes, sense malmetre-les. Actualment, si s'observen els balcons des de l'interior de la casa, es pot veure clarament que aquestes lloses de pedra, en estar encaixades, tapen les bases de les columnes.

Quan els Sobies van fer aquesta reedificació de la façana i de l'interior de la casa CM, se'ls degué moure algun dels arcs gòtics de la segona planta, ja que si observem els arcs de prop es pot apreciar que n'hi ha algun que actualment es troba desencaixat.

A conseqüència de les últimes reformes fetes per la família Mateu l'any 1958, es va poder comprovar que a la planta baixa de l'edifici es trobava un portal d'estil romànic molt similar al del Palau dels Marquesos de la Floresta, el qual donava un accés directe des del carrer a la casa CM. (veure fot. pag. 124).

L'arc romànic fou trobat totalment mutilat, tant per la seva part superior com per la interior, i un cop vist que la portalada estava feta malbé era del tot impossible aprofitar l'arcada romànica.

Si observem les fotografies actuals de la façana o el croquis d'aquesta, podem apreciar que en els canvis que la família Mateu va dur a terme es va intentar dignificar al màxim l'edifici, utilitzant pedra en tota la reforma de la façana, quan pre-

Possible façana original. S. XIII-XIV i façana actual.

Obres a l'antic hospital dels Ardèvol. Any 1958. (Fotografia: Magí Mateu).

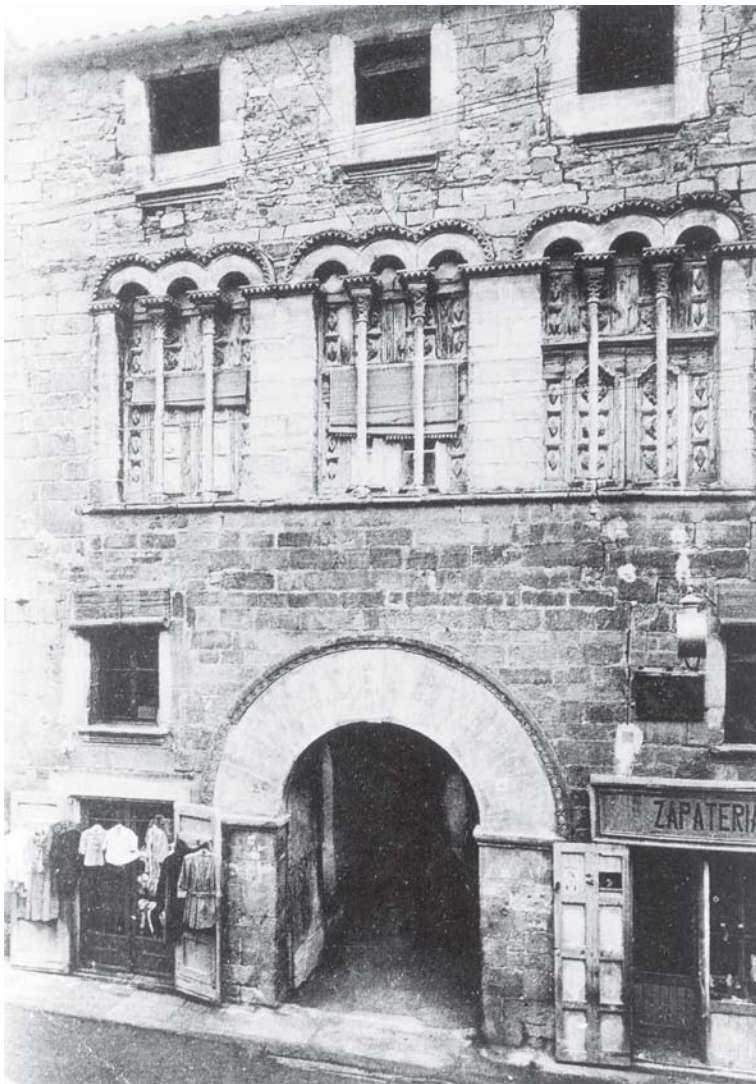

**Ubicació de
l'antic hospital
dels Ardèvol.**

Any 1950.
(Fotografia:
Calafell).

Aquesta casa es troba situada al núm. 17 del carrer del Carme de Tàrraga i, considerant tot el que he descrit, crec que es pot donar per bo el fet que l'hospitat dels Ardèvol era ubicat en aquesta casa, aquí referenciada com a CM. (Fotografia: Calafell).

Palau Marquesos de la Floresta.

Segle XII.

(Fotografia: L. Roisin Arxiu Fotogràfic del Museu Comarcal de l'Urgell, Tàrraga).

cisament la tendència "comercial" d'aquells anys era el revestiment amb marbre.

És per tot el descrit en aquest apartat que es pot suposar, amb tota probabilitat, que les obres a l'edifici de la casa pairal dels Sobies i la reedificació interior i modificació de la façana del que fou l'hospital dels Ardèvol degueren ser cap a principis del segle XVIII o finals del segle XVII.

En fer les explicacions corresponents a l'anàlisi plàstica de la façana ja acabaré de detallar i il·lustrar el que aquí deixo anotat com a història, en part recollida en els treballs historiogràfics i d'imatges que he consultat, i en part història viva, per raó de ser la fillola de qui des del 1925 ha tingut les vivències d'aquest edifici CM. El meu besavi matern ja va llogar-ne els baixos, o sigui la planta comercial, l'any 1921.

El Palau dels Marquesos de la Floresta

El Palau dels Marquesos de la Floresta, actualment seu social de la Mútua Tàrraga, no fou

edificat pels marquesos de la Floresta, sinó per la família Ardèvol.

Tot aquest patrimoni va anar passant, d'unes maneres o altres, de família en família, fins arribar el 1443 als Perellós i finalment, entre els segles XVIII i XIX als Càrcer - Sobies, ja citats en el primer apartat.

El títol de marquès de la Floresta fou atorgat a Anton de Potau i Moles el dia 20 de juny de 1703, segons ordre del rei Felip V, en agraïment pels seus serveis com a "conseller d'Hisenda i president de la comptadoria major de comptes".

El Palau porta, doncs, el nom d'aquestes persones, a les quals l'edifici va anar a parar, per casaments i herències. El fet d'ostentar el títol de marquesos degué d'impressionar els nostres avantpassats i així ha quedat amb el nom de Palau dels Marquesos de la Floresta. Quan el Palau era propietat de la família Ardèvol, aquests van construir una petita capella al costat de la casa noble.

Aquesta capella, annexa al Palau i comunicada amb aquest per una molt treballada porta interior, era coneguda amb el nom de Corpus Christi. La porta es caracteritzava per tenir un marc de pedra de disseny gòtic, amb un timpà adornat en la part superior per una heràldica que mai no s'ha pogut identificar. Aquest marc de pedra emmarcava la porta, molt treballada, de fusta massissa.

A conseqüència de la guerra civil de 1936 - 39, l'any 1940 l'edifici fou enderrocat i l'únic que es va poder salvar fou la façana del Palau.

Actualment tota la resta del Palau és estrictament producte de les obres de restauració del 1955, per part de la Mútua Tàrraga.

La capella del Corpus Christi, datada del segle XIV, també fou destruïda, però a diferència del Palau aquesta no va ser mai restaurada.

L'únic element arquitectònic que es va poder salvar de la capella és un gran finestral gòtic, que actualment es troba exposat sobre una estructura de ferro, i al parc de Sant Eloi de la nostra ciutat, tot i que fou donat pel seu propietari amb la intenció d'anar col·locat al Centre Comarcal de Cultura, en la part recaient del carrer Vilanova.

Dins de la capella s'hi trobava instal·lat el sepulcre de Miquel d'Ardèvol, el qual fou desmuntat després de la guerra civil i es diu que a causa d'aquest fet es van perdre alguns elements escultòrics, com la ja mencionada porta s'accés interior del Palau amb l'església.

Pel que he pogut trobar en els llibres que he consultat, el sepulcre era una peça escultòrica amb relleu, que formava part del conjunt funerari de la família Ardèvol. Data de la segona meitat del segle XIV. (Veure fot. pàg. 131)

Actualment el sepulcre es troba exposat al Museu Nacional d'Art de Catalunya.

El Palau dels Marquesos de la Floresta és una bella mostra del romànic civil català del s.XIII i una obra molt propera, al Palau de la Paeria de Lleida.

L'edifici de la Paeria de Lleida, d'igual manera que el Palau dels Marquesos de la Floresta, fou en els seus orígens una casa particular.

Per aquest motiu es pot afirmar que Lleida i Tàrrrega es reparteixen el privilegi de conservar els dos únics exemplars romànics d'un tipus de mansió particular característic de la Catalunya occidental durant el segle XIII.

L'edifici del Palau dels Marquesos de la Floresta va ser reproduït al Poble Espanyol de Barcelona, i aquest fet ha augmentat, encara més, la divulgació i el prestigi de l'edifici.

L'edifici en qüestió, que consta de planta baixa i dues plantes, des del segle XIII i fins a principis dels segle XIX fou habitat per diferents propietaris, i és a partir de mitjans del segle XX quan el Palau passa a ser propietat de la Mútua d'Assegurances de Tàrrrega.*

Observant la façana es pot apreciar que aquesta està construïda amb carreus de pedra tallada, polida i amb forma rectangular.

A la Planta baixa es troba l'entrada principal, presidida per una gran portalada de mig punt amb unes grans dovelles i un guardapols molt treballat.

El guardapols envolta tot l'arc de mig punt fins a recolzar-se en l'imposta.

Alguns llibres assenyalen que aquest element era un guardapols en pla i cavet i que en el cavet era on hi havia la decoració. En pla i cavet "és la forma que té el guardapols, i el cavet ha de ser, per lògica, la zona interior del guardapols on es troba la sanefa que envolta l'arc.

La decoració del cavet del guardapols de l'arc es fet a base de cercles, on en el seu interior hi ha esculpits una sèrie de flors i ocells; en canvi, en el cavet de la imposta hi ha esculpida una tija de la qual surten fulles.

Segons el model de façana de la casa urbana del segle XIII, a la Planta baixa de l'edifici només

hi havia l'obertura de la portalada; no tenien cap més obertura en aquesta planta.

En les fotografies de l'antic edifici, es pot observar que en la planta baixa, a banda i banda de la portalada de mig punt, hi havien dues finestres, les quals són producte d'un altell que va existir fins l'any 1940; aquest es trobava situat en la segona meitat de la primera planta.

Aquestes dues finestres tenien la funció de donar llum natural a l'interior d'aquest altell.

A la primera planta hi ha tres finestres triforades o coronelles, on podem observar les columnes i els capitells.

Aquesta classe de finestres es caracteritzen per tenir un únic ampit i es troben separades per pilastres i dividides per dues columnes. Aquest ampit correspondria, també, al tros de cornisa, ja esmentat, que fou trobat a la casa aquí citada com a CM.

També cal destacar que aquestes finestres es troben unides per petits arcs de mig punt.

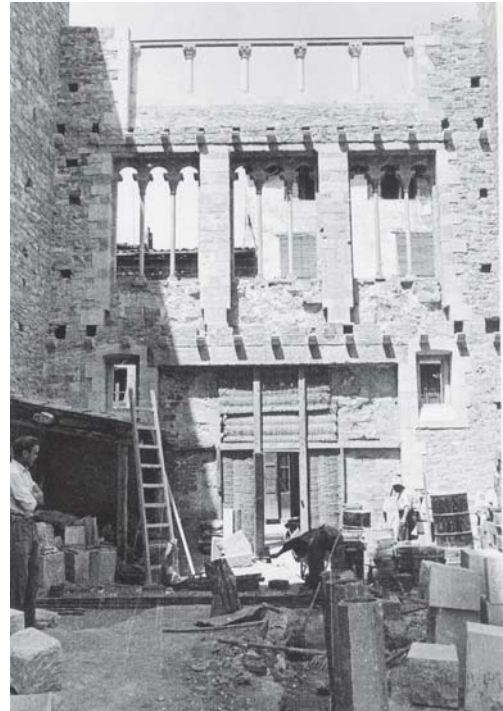
Per damunt dels petits arcs de mig punt es pot apreciar un guardapols molt treballat que els envolta.

Aquest guardapols s'anomena de punta de diamant, ja que el dibuix que el caracteritza té forma de diamant o de zig-zaga.

Aquesta decoració s'estén cap a les dues pilastres i cap a l'àbac dels capitells. En aquest cas, les pilastres tenen la funció de separar les finestres.

Aquest tipus de finestres es van utilitzar molt en l'època romànica gòtica a tot Europa, però no va ser fins als segles XIV-XV (segles de l'expansió catalana) quan assoliren la seva gran importància.

Les columnes es caracteritzen per tenir una base molt simple. Aquest tipus de bases s'anomenen de torn sobre plint, perquè la primera pedra que fa de base té forma rectangular i

Visió interior de les obres de reconstrucció de la façana del Palau, l'any 1955.
(Arxiu Fotogràfic del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya. Demarcació de Lleida).

Fotografia de la capella del Corpus Christi, amb el Palau al costat (s. XIII).

(Fotografia: Lluís Marià Vidal. Arxiu Fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya).

s'anomena plint, i la segona la formen dos cercles de pedra que poden associar a la forma d'un torn.

El fust de les columnes és de forma cilíndrica i desprèn rigidesa i elegància.

Els capitells de les columnes estan decorats amb motius geomètrics i es caracteritzen per no tenir cap representació humana.

La tercera planta fins l'any 1955, any de la reconstrucció de l'edifici, no tenia cap qualitat arquitectònica, ja que fou acabada amb tres finestres, que trencaven totalment amb el conjunt de la façana. (Vegeu foto pàg. 128)

Va ser a partir del 1955, que aquesta planta va obtenir molta més importància i valor arquitectònic, al encarregar-ne la Mútua la direcció als arquitectes Florensa i Benavert.

En aquesta reconstrucció es va separar la segona planta de la primera amb una cornisa de mènsules decorades. Aquests elements arquitectònics sobresurten del pla vertical de la façana i serveixen per suportar la segona planta del Palau.

Aquesta planta està formada per una llotja o galeria porxada. Actualment cal destacar el ràfec que és caracteritzat per tenir una gran volada i estar fet amb bigues de fusta esculpides.

Anàlisi plàstica de la façana aquí referenciada com CM.

L'anàlisi de la façana de la casa núm.17 del carrer del Carme, està molt relacionada amb les reformes fetes pels Sobies.

Per aquest motiu he fet un breu estudi de la façana original del s. XIII-XIV, i un altre de la façana actual.

La façana original, que data dels s. XIII-XIV, fou construïda durant el període de transició del romànic al gòtic, i per aquest motiu es pot explicar el fet que la planta baixa de l'edifici fos d'estil romànic i la primera planta, llavors única, fos totalment gòtica

La casa fou construïda amb pedra i estava formada per dues úniques plantes: la planta baixa i la planta noble.

Segons les explicacions fetes pels actuals propietaris, la família Mateu, que foren els qui descobriren aquesta part romànica de la casa, en la planta baixa destacava una gran portalada de mig punt amb unes grans dovelles, igual que la del Palau dels Marquesos de la Floresta i que la de la capella del Corpus Christi (comentades posteriorment).

Les dovelles són les pedres que formaven l'arc de mig punt; en aquest cas, el guardapols que envoltava tot l'arc es caracteritzava per tenir una línia senzilla i sense ornamentacions, tot el contrari que en la part inferior de l'arc, anomenada intradós, i en els brancals de la portalada, que es trobaven molt treballats, molt més que la del Palau dels Marquesos de la Floresta.

Aquesta portalada, com ja he citat abans va quedar amagada quan la família Sobies va realitzar les seves reformes i fou descoberta l'any 1958 totalment mutilada.

Aquesta mutilació de la portalada de mig punt es va produir a conseqüència d'abaixar el sostre de l'entrada i alçar el nivell de la planta noble de l'edifici, fins a situar-la a nivell de l'ampit dels finestrals gòtics (i d'aquesta manera van formar una planta entremig).

Pel que fa a la primera planta, llavors única, aquesta estava formada per tres finestrals gòtics. Aquestes finestres, que tenien la finalitat de donar llum a l'interior de la planta, actualment

**Situació del sepulcre
de la família Ardèvol
dins la capella.**
(Arxiu Mas).

encara es poden observar, ja que van ser l'únic element arquitectònic de la façana que els Sobies van conservar.

Les finestres estan formades per arcs apuntats o ogivals, molt característic de l'arquitectura gòtica. Aquest arcs estan formats per dos arcs de circumferència que es tallen al vèrtex formant un angle curvilini. Aquest fou un tipus d'arc gòtic molt utilitzat a tot Europa, però va ser a partir del segle XIV-XV quan assolí gran importància a Catalunya.

Pel que he pogut consultar i comprovar, el "dibuix escultòric" que forma aquest tipus d'arc (una flor) apareix en totes les edificacions romànicogòtiques o totalment gòtiques, on sobretot és molt característic en les edificacions de caire religiós, com es pot comprovar en els finestrals de l'església de Poblet o en conjunts funeraris (com és el cas del sepulchre de la família Ardèvol).

Aquestes floretes de pedra que formen els arcs són molt semblants, per no dir idèntics, als que formen l'arc apuntat del gran finestral de la capella del Corpus Christi, avui desapareguda.

Aquestes tres finestres es caracteritzen per ser triforades i coronelles, igual que les finestres del Palau; l'única cosa que hi varia es l'estil, en aquest cas gòtic.

Les finestres coronelles, es caracteritzen per

tenir un únic ampit i es troben separades per pilastres i dividies per dues columnes.

Actualment l'ampit, tan característic d'aquestes finestres, ha desaparegut, a causa de les reformes del Sobies, com tot seguit explicaré, i l'única mostra de l'existència d'aquest és el ja citat tros de cornisa, en aquest cas d'ampit (d'uns 30 cm), que en va quedar inclòs en el mur transversal dels porxos de cal Sobies i que actualment es troba tapat pels fils telefònics.

En la part superior de la casa hi havia una gàrgola de pedra que servia per desaiugar les aigües pluvials, la qual actualment encara es pot observar.

Lligant amb l'anàlisi de la façana original de la casa, i fent referència a les finestres gòtiques, cal destacar el gran canvi que sofreixen a conseqüència de les reformes dels Sobies.

La façana va assolir un aspecte totalment diferent. (Vegeu croquis pàg. 125 i foto pàg 126)

**Façana actual del
Palau Marquesos
de la Floresta.**
1997.

Detall de la façana del Palau,

on es pot apreciar les finestres romàniques, bellament decorades, i les mènsules que sostenen la segona planta formada per la galeria porxada, fruit de les reformes de 1955.

En fer aquestes modificacions, que ja han estat comentades en anteriorment, varen convertir dos dels grups de finestres en balcons. Actualment, observant la façana es pot comprovar que aquest balcons es troben afegits, i que a conseqüència d'això les bases de les columnes es troben tapades, evitant d'aquesta manera que es pugui apreciar la seva forma.

Pel que fa a les baranes que actualment tenen els balcons, aquestes són fetes de ferro forjat, i semblen inspirades en el treballat de la pedra dels arcs gòtics.

Fotografia de l'entrada principal del Palau,

on es pot apreciar una gran portalada de mig punt romànica amb una polsera lleugerament treballada. El ferratje d'aquesta porta de fusta estigué inspirat en la porta de l'església de Covet (Conca de Tremp). Edificació, aquesta, que a 1931-33 ja fou declarada per la Generalitat patrimonial artístic.

Només observant la façana es poden destriar les parts originals de la casa de les que són producte de les últimes reformes de l'any 1958; això es pot apreciar per les diferents classes i textures de les pedres.

En la part de les finestres, que corresponen actualment al primer pis, hi ha una diferència notable en les pedres; això és degut a què durant les últimes reformes la família Mateu va folrar els laterals de les finestres amb pedra, ja que els Sobies només els havien arrebossat.

En la part superior de la façana es poden observar les mènsules que sustenten la coberta; d'igual manera que en el Palau dels Marquesos de la Floresta, en aquesta encara avui hi ha la gàrgola que s'utilitzava anteriorment per desaiugar les aigües pluvials.

Pel que fa a la part baixa de la façana, destaca l'arc escarser (que podríem dir propi del Renaixement); corresponent a les reformes fetes l'any 1958, amb la finalitat de donar sortida directa de l'escala al carrer (abans no en tenia) i, al mateix temps, donar una visualitat de caràcter comercial a la planta baixa, però respectant en el possible la dignitat de la façana.

Aquest arc fou inspirat en els ja existents al monestir de Poblet els quals sostenen les tombes Reials.

Tot i que era l'època de les reformes comercials on tot es cobria de marbre, en aquest cas es va fer amb pedra (i treballada al tallantó); també per aquest mateix respecte a la façana, els rètols, tan el pla com el de "banderola" (l'aligot), foren fets pel forjador Josep Castellana en ferro forjat.

També per aquest respecte es col·locaren unes pedres horitzontals en forma d'ampit a les tres finestres de la primera planta, donant-los la mateixa noblesa que tingué en els segles XIV–XV l'original, que corria tot el llarg de la façana per sota de les finestres gòtiques –llavors, sense els balcons–.

Anàlisi plàstica de la façana de la capella de Corpus Christi

Com ja he citat l'església del Corpus Christi, que datava del segle XIV, fou destruïda l'any 1940, juntament amb la part interior del Palau dels Marquesos de la Floresta, però, a diferència d'aquest, la capella no va ser mai reconstruïda.

Com que aquest edifici, malauradament perdut, juntament amb el Palau era una gran mostra del romànic català del s. XIII, he fet una breu anàlisi plàstica de la que fou la façana de l'església, utilitzant l'ajuda de fotografies d'aquells temps. (Veure fot. pàg. 130)

La façana de l'església es caracteritzava per tenir una part baixa feta segons l'estil romànic i una part superior on l'estil era gòtic.

La part baixa de l'edifici estava formada, d'igual manera que en el Palau, per una portalada romànica, amb una porta de fusta bellament decorada.

La portalada era de proporcions més grans que la del Palau, i era l'única entrada que tenia l'edifici, des del carrer, tot i que en l'interior del Palau dels Marquesos de la Floresta (per entendre'ns, perquè en aquell temps era la casa noble de la família Ardèvol) hi havia una porta molt treballada, que comunicava la casa dels senyors amb la capella.

La portalada tenia un arc de mig punt amb grans dovelles, igual que la del Palau, i estava envoltada per un guardapols, que al contrari que el de l'altre edifici, no estava decorat i era molt més senzill.

La porta de la portalada era de fusta massissa i tenia una decoració feta amb tires de ferro, sobretot horitzontals, que en aquest cas formaven una sèrie de figures geomètriques.

En la part superior de l'edifici, per sobre la portalada d'entrada, s'hi trobava un gran i allargat finestral, d'estil gòtic.

L'arc que formava el finestral era apuntat o ogival, o, segons algun dels llibres que he consultat, d'ametlla.

Aquest finestral era molt semblant als finestrals del campanar octogonal del Monestir de Vallbona de les Monges.

Aquesta part superior també es caracteritzava per tenir dues gàrgoles a banda i banda del finestral, per on desaguaven les aigües pluvials.

Aquest finestral gòtic fou l'únic element arquitectònic de la façana de la capella que es va poder salvar de les ruïnes de l'edifici l'any 1940; i actualment el finestral es troba exposat al Parc de Sant Eloi de la nostra ciutat.

Conclusió

En aquest treball he procurat:

- Aclarir l'actual denominació genèrica de Casa Sobies en el cas de la de casa romànicogòtica construïda per la família Ardèvol amb la finalitat de ser un hospital, i que després de les vicissituds històriques que he comentat fou propietat de cal Sobies, juntament amb la seva casa pairal, avui desapareguda.

- Fer un estudi de la casa, tan històric com de realitats comprovables *in situ*, com també basant-me en les explicacions que he recollit del meu avi, que des de l'any 1925 està vinculat a aquest edifici.

-Fer també una anàlisi comparativa de les dos façanes i l'història d'aquestes edificacions tan singular que avui son l'orgull de la nostra ciutat.

* És curiós veure la redacció de la gran placa grabada en pedra, col·locada amb motiu de la inauguració del remodelat Palau, per part de la Mútua Tàrrrega, que naturalment en castellà diu:

Los sillares antiguos de la fachada pertenecientes al noble Palacio de la Floresta, fueron donados a la ciudad por Don Manuel Vidal de Carcer de la señorial casa Sobies vinculada a aquella ilustre rama de la nobleza catalana.

Con ellos, los hallados en el solar del derruido edificio tambien antiguos y otros nuevos, la Mutua de Seguros de Tàrrrega ha reconstruido este palacio para su sede

social y honor de la ciudadanía tarregense. MCMLV-MCMLVIII.

Dic que és curiós, tant per la obligatòria redacció en castellà, com també per l'absolut oblit dels Ardèvol, que foren qui erigiren i també per la menció a la "ilustre rama de la nobleza catalana", tractant-se d'un títol atorgat pel rei Felip V en agraïment pels seus serveis com a conseller d'Hisenda i president de la comptaduria major de comptes del citat Felip V, a una persona, Antoni de Pataua i Moles, qui durant uns temps en fou propietari d'aquest edifici, però que fora d'haver quedat "institucionalitzat" el seu marquesat en aquest edifici no se'n sap res que el vinculi -ni per a bé, ni per a mal- a la nostra ciutat.

Bibliografia

Col·laboració particular i especial del senyor Magí Mateu i Argelich, durant l'any 1997. Actual propietari de la casa referenciada com a CM.
ESPINAGOSA i MARSÀ, Jaume; Gener GONZALVO i BOU; Jordi SERÉS i AGUILAR i Glòria COMA i TORRES.: *Història gràfica de l'Urgell*, Barcelona, Consell Comarcal de l'Urgell – Columna. El Pont de Pedra, 1993.
NOVELL i ANDREU, Ramon.: *El Palacio de los Marqueses de la Floresta de Tàrrrega*, Tàrrrega, Camps

Calmet, 1959.
SEGARRA i MALLA, Josep Ma.: *Història de Tàrrrega amb els seus costums i tradicions*, Volum I i II, Tàrrrega, Museu Comarcal, 1984 - 1987.
SEGARRA i MALLA, Josep Ma.: *Recull d'episodis d'història tarregina (des del segle XI al XX)*, Tàrrrega, Camps Calmet 1973.
URTX, *revista cultural de l'Urgell*, vol. 3, Tàrrrega, Museu Comarcal de l'Urgell – Arxiu Històric Comarcal de Tàrrrega, 1991.